

למה?

הירש גולדברג-פולין

כתיבת מערך השיעור: תמר זרמי - רשת אורט

רציונל

שיעור זה מיועד להוביל את התלמידים למעבר קיומי מרובד ה"מה" וה"איך" הטכניים, אל רובד ה"למה" – בירור התכלית העמוקה וחובתו הייחודית של האדם בעולמו. בירור זה מעניק מחויבות לעשייה, יוצק פשר וייעוד לחיי היום-יום, ומספק כוח פנימי יציב גם ברגעים שבהם המציאות החיצונית מסביב קורסת.

הציר המוביל בשיעור שזור בדמותו של הירש גולדברג-פולין ז"ל, צעיר שהיווה השראה בחיפוש אחר משמעות פנימית וביצירת דרך עצמאית המכבדת את שורשיו. דרך סיפור חייו, עיון במקורות הגותיים מגוונים מתוך מיזם "פרקי בנים" ועבודה רפלקטיבית, התלמידים יגדירו את עולמם הייחודי. לבסוף, הם יתרגמו את ה"למה" האישי שלהם לכדי צעד מעשי קונקרטי, שיחבור לפתרונות של חבריהם ליצירת מפת אחריות וערבות כיתתית משותפת.

מטרות

תלמידים ידונו במשמעות השאלה למה.
התלמידים יבחנו את הצורך בהבנת ה- למה האישי.
התלמידים יגדירו לעצמם את ה-ל למה הפנימי שלהם.

עזרים: דפי טקסטים גדולים בחדר, טושים, בריסטולים מחוברים למפת קשרים, דפי ממו דביקים, אמצעי שמע.

מהלך השיעור

פתיחה
– המורה מניח על השולחן במרכז הכיתה קופסה סגורה, אטומה ומקושטת, ומבקש משלושה מתנדבים לגשת אליה.

למתנדב הראשון נותנים הוראה יבשה (ה"מה"): "קח את הקופסה הזו, תרים אותה ותעביר אותה לצד השני של החדר."

למתנדב השני נותנים הנחיה טכנית (ה"איך"): "קח את הקופסה, תרים אותה בעדינות בשתי ידיים, תלך בקו ישר ובצעדים אטיים עד לקצה החדר."

למתנדב השלישי נותנים את המשמעות (ה"למה"): המורה לוחש לו באוזן (או אומר בקול): "בתוך הקופסה הזו יש משהו ששמור שם כבר שנים והוא יקר ורגיש מאוד, ובתוכו נמצאת

מתנה שתשפיע על העתיד של כל הכיתה הזו. בבקשה, תעביר אותה למקום מבטחים בצד השני של החדר."

דיון קצר בעקבות ההפעלה:

- למתבוננים מהצד ולשלושת המתנדבים: מה היה ההבדל בתחושה, ברמת המחויבות ובאופן שבו המשימה בוצעה?
- כיצד הידיעה "בשביל מה אני עושה משהו" משנה את היחס שלנו לפעולה עצמה?
- איך זה נראה ביומיום? תנו דוגמאות לדבר שאתם עושים עם משמעות ברורה מאחוריה, ומשהו שאתם עושים באופן טכני.

טבעת הרגש – דמותו של הירש (10 דקות)

היכרות מעמיקה עם הירש גולדברג-פולין. הנחיה למורה: מומלץ להקרין תמונה של הירש מחייך או תמונה שלו במסיבה/בטיול/ עם במשפחה כדי לייצר חיבור ויזואלי.

הירש, בנם של ג'ון ורייצ'ל, אחיהן של ליבי ואורלי, נולד בברקלי שבקליפורניה. כשהיה בן שבע, עלה עם משפחתו לישראל. הירש היה שותף ליוזמה להפגיש באמצעות משחקי כדורגל בין ילדים ישראלים לילדים ערבים שגרים בישראל. בצעירותו היה פעיל להשבתו של אברה מנגיסטו, ותמונתו של אברה הייתה תלויה בחדרו. אברה שב מן השבי שהירש לא שב ממנו. בסוף תיכון החליט הירש שלא לשמור על אורח חיים דתי כפי שהיה נהוג בבית הוריו. אף על פי כן הדגיש באוזניהם: "תמיד אמשיך לנהוג כבוד בכם ובשבת". בבוקר שמחת תורה תשפ"ד, 7 באוקטובר 2023, השתתף הירש בפסטיבל נובה ליד קיבוץ רעים. בשעה 8:11 בבוקר שלח למשפחתו מסרון: "אני אוהב אתכם". ומיד לאחר מכן הוסיף: "אני מצטער". ב-24 באפריל 2024 פרסם חמאס סרטון שהירש נראה בו כשזרועו השמאלית קטועה. הוא שהה במנהרות עם חבריו, חבורה של צעירים שהרכיבו פסיפס ישראלי. באוגוסט 2024 רצחו שוביו של הירש אותו וחמישה חטופים נוספים. ב-1 בספטמבר הודיעה משפחתו על מותו, ולמחרת היום נקבר הירש בירושלים.

נקודה לחיבור – "הכוונה שמאחורי"

דיון: "הכוונה שמאחורי" (7 דקות) הנחיה למורה: פתח את הדיון לכיתה. המטרה היא לגרום להם להרגיש שהירש הוא אחד משלנו "שהחליט לקחת את הערכים שלו צעד אחד קדימה."

שאלות מוצעות לדיון:

- מתי בחייו של אדם צעיר מגיע הרגע שבו הוא מפסיק לעשות דברים "כי ככה אמרו לו" ומתחיל לחפש את הדרך העצמאית שלו? מה המחיר ומה היופי ברגע הזה?
- האם לדעתכם ערכים נמדדים במעשים גדולים והירואיים, או דווקא בבחירות הקטנות והיומיומיות שאף אחד לא רואה?
- המשפט שליווה את הירש בשבי מדבר על כך שה"למה" עוזר לשרוד את ה"איך". כיצד החזקה ברעיון, באמונה או במטרה פנימית יכולה להעניק לאדם כוח פיזי ונפשי ברגעים שבהם המציאות החיצונית קורסת?
- בעולם המודרני, שבו יש לנו שפע של טכנולוגיה, מסכים ואפשרויות, מדוע לפעמים קשה לנו יותר למצוא את המשמעות הפנימית והשקט שלנו?

טבעת הערך והלימוד – חובתו בעולמו – זהות ותכלית

לימוד טקסטואלי מתוך פרקי בנים מאת הרב שי פירון וג'קי שימל

המורה תולה בארבע פינות הכיתה ארבעה דפים גדולים (או מחלק לדפים בקבוצות), על כל דף מופיע ציטוט אחד מתוך "פרקי בנים" או מקורות ההשראה. התלמידים מסתובבים בזוגות בין התחנות, קוראים ועונים על השאלות המצורפות ישירות על הדף.

הטקסטים והשאלות להרחבה בתחנות:

• תחנה 1: דברי הרמח"ל ("מסילת ישרים")

בפתח ספרו, 'מסילת ישרים' מציב רבי משה חיים לוצאטו, הרמח"ל, את שאלת היסוד של האנושות: "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". הרמח"ל הציע שלא להסתפק בידיעה שטחית, "שיתברר ויתאמת". הוא בחר שלא לאפשר לאדם להתחמק מלהשיב על מטרתה של האנושות, האומה או הקהילה. הוא תובע מכל אדם לבחון מה תפקידו-שלו, 'חובתו בעולמו' ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. לכל אדם משימה אישית, ייחודית, שאיש מלבדו לא יוכל לממשה. **שאלות לדיון:**

■ מה ההבדל בין לדעת באופן כללי מה "נכון" לעשות, לבין מצב שבו הדבר "מתברר ויתאמת" אצלך בפנים?

■ הרמח"ל משתמש במילים "בעולמו" – האם לכל אדם יש עולם ייחודי משלו, או שהחובה של כולנו זהה?

■ מה קורה לאדם שכל החיים שלו "עמל" (עובד, לומד, מתאמץ) אבל שוכח לשים לב ל"מבטו ומגמתו"?

• תחנה 2: דברי סגן הדר גולדין ז"ל

סגן הדר גולדין ז"ל כתב בביאור דברי הרמח"ל: "כלומר בעולם של האדם עצמו ולא באיזה עולם שמחוזה לו... כל אחד הוא עולם בפני עצמו, שונה מחברו. זהו עולם עם חוקים אחרים, תבניות אחרות, מטרות אחרות".

שאלות לדיון:

■ כיצד התובנה שכל אחד הוא עולם עם "חוקים ומטרות אחרות" משנה את הדרך שבה אנחנו מסתכלים על החברים שלנו בכיתה?

■ האם קל או קשה יותר לחיות בעולם שבו אין "מתכון אחד להצלחה" וכל אחד צריך להמציא את החוקים של עצמו?

■ איך הדר גולדין ז"ל עוזר לנו להבין את המושג "פרקי בנים" – כתיבת התורה האישית שלנו?

• תחנה 3: משל המשימה של המשורר ג'לאל א-דין רומי

זה כאילו מלך שלח אותך לארץ כדי לבצע משימה אחת ספציפית. אתה מגיע לארץ ומבצע מאה משימות אחרות, אבל אם לא ביצעת את המשימה שלשמה נשלחת - כאילו לא עשית דבר. כך אנשים באים לעולם למשימות מסוימות, וזוהי תכליתנו. אם אין לנו מבצעים אותה - לא עשינו דבר.

שאלות לדיון:

- מהן "מאה המשימות האחרות" שמעסיקות אותנו ביומיום ומסיחות את דעתנו מהדבר האמיתי?
- איך אדם יכול לדעת או להרגיש מהי אותה "משימה ספציפית" שלשמה הוא הגיע לעולם?
- האם המשימה הזו היא קבועה לכל החיים, או שהיא יכולה להשתנות בהתאם לתקופה?

• תחנה 4: מתוך הפירוש של שי פירון וג'קי שימל

צעירי דורנו הפכו את שאלת ה'למה' לחיפוש אחר ה'למה'. שאלת ה'למה' יכולה להיוותר כשאלה תיאורטית, אינטלקטואלית. חכמי התלמוד דרשו מאיתנו שלא להסתפק בכך, "תכלית חכמה - תשובה ומעשים טובים". הראי"ה קוק הדגיש ש"אם נדע את עצמנו - נדע את גדלותנו". ידיעת האדם את עצמו מגדירה את גדולתו. החידושים הטכנולוגיים ובראשם מהפכת הבינה המלאכותית מחייבת את כולנו לתור אחר פשר וייעוד.

שאלות לדיון:

- מה ההבדל בין לשאול "למה" משהו קורה (חיפוש סיבות בעבר) לבין לשאול "למה" אני עושה משהו (חיפוש ייעוד ומטרה קדימה)? איך המעבר הזה משפיע על הדרך שבה אנחנו מנהלים את החיים שלנו?
- הרב קוק טוען שידיעת עצמנו מגדירה את גדלותנו. מדוע לפעמים המשימה הקשה ביותר של אדם צעיר היא פשוט "לדעת את" – להכיר בחוזקות, בחולשות ובייחודיות שלו, בלי לנסות להעתיק אחרים?
- בעידן שבו מחשבים מסוגלים לבצע כמעט כל פעולה אנושית, מהו הדבר הייחודי והאנושי ששום מכונה לא תוכל להחליף, ושם נמצא ה"למה" שלנו?

לאחר המעבר בין הדפים נשאל במליאה:

- איזה מבין הטקסטים והשאלות הכי נגע בכם? הכי אתגר אתכם?
- האם בשוטטות בזוגות הסכמתם?
- האם קראתם התייחסויות של זוגות אחרים? כיצד התרשמתם מהם?
- מה התובנה המרכזית שאיתה אתם יוצאים?

פעילות אישית וקבוצתית: (כ-10 דקות)

טבעת הזהות – נקודת עגינה

עבודה אישית

המורה מחלק לכל תלמיד דף חלק שבו משורטט ציר זמנים פשוט או מצפן קטן (ללא כתיבת סטיקרים או סיסמאות). התלמידים מתבקשים לשבת בשקט עם עצמם ולכתוב מענה אישי לשלוש נקודות ציון קיומיות:

1. **נקודת עוגן:** מהו ערך אחד, תכונה אחת או עקרון אחד שקיבלתי מהבית ("תורת האבות והאימהות") שאני בחיים לא ארצה לוותר עליו?
2. **נקודת חיפוש:** מהו תחום, רעיון או שאיפה שבהם אני מרגיש שאני רוצה להביא את הקול הייחודי שלי, לחדש וליצור את הדרך שלי ("פרקי בנים")?
3. **צעד אחד מעשי:** מהו מעשה קטן, קונקרטי, שאני יכול לעשות כבר השבוע בתוך ה"עולם שלי" (בכיתה, במשפחה, מול חבר) כדי לתת ביטוי ל"למה" שלי? נבקש מהתלמידים לכתוב את זה על דפים קטנים דביקים (סטיקי-נוטס).

טבעת האחריות – "לכל למה יש איך":

נפרוס בריסטול גדול בחדר (בהתאם לכמות המשתתפים מומלץ לחבר כמה בריסטולים). נבקש מהתלמידים לשתף את הצעד המעשי שכתבו לעצמם וה"למה" שעומד מאחוריו. לאחר כל הצגה התלמיד ידביק על הבריסטול את הפתק שלו.

לאחר שכל הפתקים יודבקו נבקש מהתלמידים למתוח קווים בין הפתקים השונים ולחבר בין פתקים שהלמה שלהם או הצעד שלהם דומים על הקו הצבעוני שמתחו ייכתבו כותרת לחיבור.

בכך נייצר את מפת האחריות הכיתתית שלנו.

אפשר לתלות בכיתה ולשלוח תמונה למשפחתו של הירש.

סיכום (5 דקות)

המורה יסכם:

דור הבנים והבנות שהתגלה במלחמה הזו הוכיח שהוא לא דור של מסכים שטחיים, אלא דור של עומק, שאר רוח וחיפוש אחר תכלית. הירש גולדברג-פולין ז"ל, בחיים הקצרים אך המלאים שלו, השאיר לנו את האתגר הגדול מכולם: לא לחיות ליד החיים, אלא לשאול את עצמנו כל הזמן – **למה?** מהו הייעוד שלנו ומהי חובתנו בעולמנו. הבחירה בידיים שלנו.

נסיים בהשמעת השיר המלווה את עולמו של השיעור: **"זה הזמן שלך לבחור"** של עידן עמדי.

יש אחד שמביט לשמיים
יש אחד מסתכל לאחור
בתפילה הוא פותח ידיים
ואולי זה הזמן שלך לבחור
זה הזמן שלך לבחור

השירים שכל כך אהבת
ממלאים את ראשך
זאת הדרך שלך
שבילים עמוסי מגינות

מובילים לביתך

זאת הדרך שלך

עידן עמדי

כתיבה אישית למשפחת הנופל

1. **הנחיה לתלמידים:** כל תלמיד כותב מכתב אישי קצר למשפחתו של הירש: ספרו להם מה למדתם מדמותו, ומה הייתם רוצים לאמץ באורחות חייכם מתוך מה שלמדתם עליו

